

Klassiõitlus

Ft. R. Kreutzwaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu
PE 4738

WALTER KLEIN — K. ROOBAS

„KÜLWAJA“ LADUS

LEENINGRAADIS, Fontanka 53

„KLASSIWOITLUS“

ilmub 2 korda kuus. Üksik nr maksab 25 kop. Ette tellides — vähemalt 5 nri kaupa, ükskõik mis nrist alates — on nri ind 15 kop. Wõlgatellimisi ei wõeta wasta.

„Klassiwoitluse“ nrid 1—48,

4 köidet. igas köites 12 nrt, on saadawal ja maksab iga köide üksikult 2 rbl, kõik 4 köidet üheskoos tellides 6 rbl. Selle inna eest saadetakse, kui raha maksetud, postiga koju kätte. Pealepandud maksuga (postijäreilmaksuga) 2% ehk vähemalt 20 kop. kallim.

„Klassiwoitluse“ mai-nummer

ilmub kaksiknumbrina (54-55) aprilli lõpul ilustatult ja suurendatult. Ind nagu ikka 2 nri eest: tellijatele 30 kop., üksikult 50 kop. Suuremad tellimised palutakse aegsaste ära saata. Käsikirjad mai-nri jauks saadetagu 15. aprilliks.

„Klassiwoitluse“ talitus

on Leeningraadis, Fontankanr 53. Postiaadress: Ленинград, Фонтанка 53, „Классовая Борьба“.

AAMISSEPP Jul. Eesti põllumehe kanakaswatus. Wlj, 17. 188 lk 8 ^o	2—
— Kodujäneste pidaja käsiraamat. II tr. Wlj, 21. 168 lk 8 ^o	1.50
AIBEL Ed. Kartulikaswatus. Msk, 23. 60 lk 8 ^o	— 45
EESTI TÖÖRAHWA KOMMUUNA NOUKOGU dekreedid, määrused ja teadaanded. № 1 ja 2. Ptgr, 19. 32+20 lk 4 ^o	— 30
ELAWAD SURNUD. Nali 3 waatuses. Wene k. A. Trilljärw. Wlg, 24. 77 lk 8 ^o	1.20
ETTINGER K. Kaebusraamat [l. Kaebtuseraamat]. Komöödia 3 w. Saksa k. R. Kullerkupp. [Tln, 24.] 86 lk 8 ^o	1.60
GRILLPARZER Fr. Unenägu-Elu. Dramatiline muinasjutt 4 waat. A. Haawa tlg. Trt, 13. 107 lk. 8 ^o	1—
JAANUS J. M. Rahwatohter. 2 tr. Wlg, 04. 64 lk 8 ^o	— 30
JURMALIAT A. P. Kuidas korraldada piimamajapidamist. Eestist. W. Kirik. Msk, 23. 42 lk 8 ^o	— 25
JÄNESE JA SILLI WOIDUJOOKS. [Piltidega lasteraamat.] Tln. 14 lk 8 ^o	— 20
KALKUN J. Üldine geoloogia. Tln, 22. 123 lk 8 ^o	1.40
KASEMETS A. Muusika algõpetus. Tln. 112 lk 8 ^o	1.50
KENTMANN W. Kurze Grammatik der Estnischen Sprache. Formenlehre. Tln, 19. 56 lk 8 ^o	— 60
KLEIN J. Katseline ja waatusline taimeteadus. (Töö- ja õperaamat algkoolile.) Tln, 22. 66 lk 8 ^o	— 60
KNEISEL R. Armas onu. Nali 4 w. 2 tr. 74 lk 8 ^o	1—
KREUTZWALDI Kalewipöeg. Lühendatud kujul 4 lisaga. 4. tr. Tln, 21. 352 lk. 8 ^o	2.25
KÄRNER J. Eesti näitelawa 19. aastasajal. Tln, 23. 48 lk 8 ^o	1.20
LAANE J., WARDJAS A., WAINO G. Aabits ja lugemik täiskaswanutele. Msk, 24. 64 lk 4 ^o	— 40
LENIN N. Noorsoo kaswatuses. Lng, 25. 40 lk 8 ^o	— 40
— Nõukogude Wabariik. Lng, 25. 31 lk 12 ^o	— 15
— „Pahemluse“ lastehaigus kommunismis. Lng, 24. 124 lk 8 ^o	— 70
— Töölaliste ajakirjanduse ülesanded. 128 lk 8 ^o	— 60
— Töölisklass ja talurahwas. Lng, 25. 23 lk 12 ^o	— 12
— Wene sotsiaaldemokraatide ülesanded. Lng, 25. 40 lk 8 ^o	— 25
— Ühistegewusest. Tik W. Kirik. Lng, 25. 36 lk 8 ^o	— 20
LÖSCH D. v. Maria Naatsaretist. [Jutt.] Wlj, 166 lk 8 ^o	— 80
LÜÜS A., dr. Laste hoidmise ja rawitsemise õpetus. Tln, 19. 132 lk 8 ^o	1—
MALTSEW A. Hääleseadmise õpetus. Autori soovil Eesti k. A. Kasemets. Tln. 31 lk 4 ^o	— 35
MALWER A. Teadus ja usk. Piltidega. Wlg. 90 lk. 4 ^o	— 75
MARGUERITTE V. Kaaslane. Romaan. Tik W. Rätsepp. Lng, 24. 199 lk 4 ^o	1.25
MOLNAR Fr. Kurat. Mäng 3 w. Tln. 140 lk 8 ^o	1.70
MÄEKALA K. Tegelikud tööd mesilas. 2. t. tr., piltidega. Wõru, 24. 277 lk 8 ^o	2.50
MÄLESTUSED LENINIST. Lng, 25. 71 lk 12 ^o	— 30
OVERLAND A. Saksa keele õpperaamat iseõppijatele. Ameerika õppewiis. Tln, 18. 296 lk 8 ^o	1.50
PARUN MÜNCHHAUSENI imelikud reisirajuhtumised. [Piltidega laster.] Tln, 21. 14 lk 8 ^o	— 20
POKROWSKI K. D., prof. Kosmograafia kursus keskkoolidele. Tik W. Nano. Tln, 21. 168 lk 4 ^o	1.60
RAUDSEPP J. Mõistlik mesinik. II j.: Mesilaste elutused ja kaswatus abinõud. Wlg, 08. 183+VI lk 8 ^o	1.50
ROSENTHAL R., dr. Saksa keel iseõppimiseks. 4. rohkeste täiend. tr. Nr, 18. 283 lk 8 ^o	1.50
RUTOFF, Chr. Mässajad. Draama 4 j. Tln. 106 lk 8 ^o	1.20
SCHILLER Fr. Orleani neitsi. Romantiline kurbmäng. Ü. p. J. Jögewer. Trt. 12. 130 lk 8 ^o	1.50
— Rööwliid. Näitem. 5 w. Tik. J. Käerner. Trt, 23. 163 8 ^o	1.50
— Wilhelm Tell. Näidend 5 w. A. Haawa tlg. 119 lk 8 ^o	1.25

MAJESTEEDI-WALUS

Lase kits kirukusse, kits tahab kantslisse.

Rahwasõna

Eesti „iseseiswad“ kaagikangelased on majesteedi-walus. Omal ajal, kui see „iseseiswus“ wäga ja wäga abras oli ja tarwis oli äärmiselt ette- waatlik olla tema sisu ja wormide määramisel, siis püüdsid endised tsaari- sandarmid, wangiülemad, papikandi- daadid, wõmmid, okoloodotsnikud ja teised „tähtsad“ ninad, kes Eesti riiki löid, oma „demokraatlikkusega“ üle ilma hiilgada ja löid selles rekordi- tuhinas walitsuswormi, milles isegi wabariigi presidendiametit liiga — tagur- liseks peeti ja selle ase teatud riigi- wanema-wärdjaga täideti, mis ei silk ega wähk ei ole.

Nüüd, kus „iseseiswus“, ajaloolistel wahekordadel suurriikide jõudude tasa- kaalus, ometi kauem kestnud kui seda kuus aastat tagasi ükski „demokrat“ unesgi wõis ette aimata, püiab kirikusse sattunud kits wägisi kantslisse ronida. Nüüd, kus sel fasshismi-kitsel oma soomusautod, lennuwäeosa, junkrute- kool ja ratsareserw „iseisewust“ kaits- mas, kus kommunistid ammu ja põhja- likult ta „demokraatia“ kaagipoliitika rahwahulkade ees alasti kiskunud, nüüd ei ole tarwis enam oma tõsist nägu warjata — iseäranis pärast seda „demo- kraatlikku“ puhastusetööd, mis 1. dets. sündmuste järgil töörahwa ridades toime pandi ja Eesti kaagikanglastele arwa- mise on annud, nagu oleks nüüd mõneks ajaks jälle „rahu majas“ — nagu ülemtimuk Laidoner omal ajal riigikogus Isborski sündmuste hindami- seks ja õigustamiseks tunnistas.

Fasshismi-kits on ammu tüdinenud näruse „riigiwanema“ tiitlist (aunimest), mis wõrastele samuti arusaamatu on nagu see Eesti „iseseiswuse“-krämpel üleüldse. Ekstselentsist on wähe, kaagi- kangelaste isu käib ammu juba — majeesteedi järele, ja kui see ka kas wõi mõne Minorka suurhertsogi wõi Montenegro würsti oma sarnane oleks, ikkagi oleks sootuks ise asi, kui näruse „riigiwanema“ asemel seisaks paberil:

Tema Majesteet, jumala armust Eesti riigi walitseja Konstantin I jne jne.

Kuna aga see wiinamarjakobar Eesti jõhkratele tõusikutele liig kõrgel ripub, rahulduksid nad, esialgu wähemalt, ka „5-aastase kroonimata kuninga“, see on, presidendi auga, müdugi aga ainult siis, kui selle auga käsikäes käib ise- walitseja wõim.

Pätsi kamp on liig asjalik selleks, et ainult wäliselt hiilgada — peale sotsiaal-äraandjate oli just see kildkond, kes 1. dets. sündmustest kõige suuremat surmahirmu tundis. Sellepärast tõenda- taksegi nüüd, et siia maalne demokraatia küllalt hoogsalt kommuniste ei olewat suutnud tappa, seda wõiwat ainult ise- walitsusline president teha, kel õigus pidawat olema walitsust määrata, rahwa- esitust kodu saata, sõjawäge oma ära- nägemise järele käsutada jne.

Lühidalt: Eesti panga- ja potipõllu- meeste kildkond on kokku seadnud põhiseaduse muutmise kawa, mille pea- jooned ajakirjanduses awaldatud ja mida ühel wõi teisel teel tahetakse läbi suruda.

Milles seisab selle kawatsuse töö- line sisu ja mõte? Kas ei ole kommu- nistide tapmiseks „demokraatia“ piirid küllalt laiad? Kas on üksigi kodanline wõi isegi juudaste kildkond selle s weretöös timukatele wähematki takis- tust teinud? Kas suudaks president Päts weelgi werisemat terrori, kohuta- wamat piinasisteemi wälja mõelda kui see nüüd juba demokraatias tarwitusel? Waewalt. Mitte selles ei seisa asi.

Wabrikantideühisust ja pangameeste kildkonda ühes käputäie täissõnnud orja- pidajatega maalt kihutab seda sammu kiirustama Eesti majanduslise pankroti lähenemine. Ei ole Eestis — wähemalt nende suurkurnajate ridades mitte — küll ainustki pead, kes usuks, et Eesti ilmariigi iga kaua kestaks. Ta prae- gune „iseseiswus“ on sedawõrd aja- loolisel püsimate nähtus, ta majandus- line wõimetus sedawõrd käega kat-

sutaw, et isegi lollim aru, kui on Pätsil, Laidoneril ja Sootsal, ta kauase püsiwusega ei rehenda. Laiad hulgad, isegi kodanlistest ringkondadest, on ammu juba kindlad, et „ega see kaua nii ei lähe“ ja ootawad pikkisilmi, „millal see muutus ometi peaks tulema“, sest pooltosinat aastaid „iseseiswust“ on neile juba selgeks teinud, et „ega enamlastegi ajal pahem ei olnud“...

Kurnajate kildkond teab seda põhjast weelgi paremine. Ta on enam kui ükskord katset teinud oma kurnamise eesõigust seega kindlustada, et oma „isamaad“ suurröõwikutele söödaks pakkus. Kuid — tahtjaid ei olnud. Rahwuswahelise poliitika täiturul ei taheta Eestit nähtawaste ilma hinnatagi wastu wõtta, teades, et see tulewaid sekeldusi ära ei tasu, et tarwis tuleks orjakubjastelegi omast taskust palka maksta.

Mis jääb siis kurniktimukatel üle? Muud midagi kui kodus weel wiimast wõtta, mida wõtta saab, ja et saak suurem oleks, siis teised põrsad küna kallalt eemale ajada.

Suurkurnajate kildkond, kes enese tugewama tunneb olewat kui ükski teine kodanline kildkond üksikult, tahab nüüd uue põhiseadusega seda pirukajagamist nii korraldada, et temal wõimalus oleks „kroonimata kuninga“ wõimu abil teisi saagiahneld kildkonde eemale kihutada. Sõjawägi, riigikogu, walitsus — kõik presidendi käsutusel — küll siis Eesti pisike kassikutsika taoline

tiiger Päts oskaks Scheeli ja kompaniiga Eestit pügada.

See mäng on aga nii läbipaistew ja teiste kildkondade saagiahnus sedawõrd kibe, et waewalt see majesteedi-walu rahuldust leiab. Küll aga kisub see pangahärrade ja wabrikantide poliitika sügawamaks ja laiemaks lõhed, mis walitsewad kodanliste erakondade wahel ja neid alaliselt üksteisega purelema sunniwad; küll aga awab see isewalitsuslik wõimupüüdmine isegi wiletsusse wajunud wäikekodanluse silmad — töörahwast rääkimata — selle metsiku röõwpoliitika kohta, mida ühepäewawalitsejad Eestis ajawad, et wiimastki, mida maalt wälja imeda wõimalik, oma kukrusse kuhjata wõi priisates oma kerest läbi ajada.

Eesti töörahwale, kes „demokraatias“ ainult kaakisid ja piinakeldrid näeb, kes „isamaalt“ ainult nälga ja surwet osaks saab, on see suurkurnajate majesteedi-walu ainult uueks tõenduseks „iseseiswuse“ ja „demokraatia“ pankroti ja kodanlise timukawalitsuse lõpu lähenemise kohta. See wõimupoliitika ajab kodanluse weel enam oma wahel kiskuma, weel enam wastastiku üksteist nõrgestama ja sunnib laialised ringkonnad wäikekodanlistest kihtidest, kes siamaani tegelikult poliitikast eemale hoidnud, edaspidi kindlaste ühte liituma rewolutsiooniliku proletariaadiga, et seda ahnet röõwikutekampa kukutada ja wõimu töörahwa kätte wõtta.

H. P.

Sotsialistliste Nõukogude-Wabariikide Liidu edusammud

Eesti kodanlised lehed on iseäranis pärast 1. dets. hirmuwõdinaid S. N. W. Liidu kohta kõige pöörasemaid kõmutateid hakanud laiali pasundama. Kord teatatakse süllapikuste tähtedega — „erikirjasaatjalt“ muidugi! — nagu oleksid kõik juhtiwad kommunistid üksteisel külje- ja kaelaluud puruks peksnud; kord kirjutatakse talurahwa sõjariistus mässudest, ja nüüd hiljuti teatati uuema uudisena Leningradi — „näljarahutustest“, kus sõjawäed töölisi maha põm-

mutanud jne. Muidugi, iga seesuguse werise muinasloo lükkab naaber, kes ise midagi sellesarnast ei osanud wälja mõelda, kohe ümber ja naelutab walena häbiposti, aga see ei takista teda järgmisel juhusel ise samasugust meeleust kirjutada. Ja et tööliklassil suu seitsmekordsete kaakide ja tääkidega kinni on sulutud, siis wältab see sopsatamine takistamata edasi.

Kõige paremaks wastuwäiteks sellele sopolale on tõeasjad Nõukogude-Liidu

majanduslisest ja ühiskondlisest edene- misest, mis eriti viimasel aastal, raha- uuenduse läbiwiimisest saadik, kiirt tõusu näitab. Alamal toome sellest edust kokkuwõetud ülewaated üksikute alade järele.

* * *

Kui enamlastepartei 1917. a. oktoob- ris tööliklassi ja talupoegi kodanluse wõimu kukutamisele kutsus ja prole- tariaadidiktatuura maksma pani, leidis palju tarku ja kõhklejaid, kes ette kuu- lutasid tema lühikest iga.

Mõne päewa, mõne nädala pärast pidi Nõukogude walitsus — enamlaste wõim kokku warisema, sest kuigi enam- lastel poolehoidu olewat, ei olewat neil inimesi, kes päratu suurt riigimasinat ja walmistuseaparaati suudaks ja oskaks juhtida ja korraldada nii, et need elu- lised ühiskondlised orgaanid wahet- pidamata wõiks tegutseda. Sest Lenini õpetuse järgi¹⁾ pidi wana riigiparaat ära häwitada, ärapurustada saama ja selle asemele uus riigiparaat loodama; selleks aga ei olewat enamlastel ei oskust ega ka mehi. Enamlased ei suutwat ega oskawat oma lubadusi teostada, see sünnitawat hulkades pettumust ja selja- pööramist enamlastele, mis nende wõimu häwitawat.

Nii lõõritasid kõik kodanluse parteid ja nende sulased sotsid Oktoobri eel ja ka pärast Oktoobri. Ja praegu weel katsuwad kõigi maade kodanlused ja nende siioniwahid sotsid töörahwast wõimuwõtmise eest korralageduse ja näljaga kollitada.

Kuidas on aga asi tööpoolest?

Talupojad on saanud maa; töölis- klass on wabrikute, kaewanduste, raud- teede, pankade ja kooperatiiwide pere- mees ja mõlemad koos walitsewad maa kõigi waranduste üle.

Esimesed aastad kulusid Nõukogude walitsusel teatawaste ilma kodanluse ja Wene tagurlaste ning sotsiaaljuudaste ühise kontrrewolutsioonilise pääletungi- mise purustamiseks, ja ainult wiimastel aastatel — 1921. a. oli weel ennenäge- mata kohutaw näljahäda — on töölis- kläss ja talupojad mahti saanud täie

jõuga ilmasõja ja kodusõja päranduse — majanduslise lagunemise haawu parandada. Kuni eelwiimase aastani juhtis seda wõitlust W. I. Lenin. Ta õpetas parteid ja partei kaudu töölis- klassi, kuidas riiki juhtida, missugust wahekorda luua talupoegade ja spet- sialistidega, et kõike jõudu proletariaadi- diktatuuri kindlustamiseks ja sotsialist- liku korra teostamiseks ära kasutada.

Ta kirjutas pärast kodusõja lõpe- tamist:

„Proletariaat kui juhtiw ja walitsew klass peab oma poliitikat nii juhtima, et esimeses järjekorras lahendada kõige edasilükkamatumat ja walusamat üles- annet. Kõige edasilükkama- tumad on praegu abinõud, mis otsekohe wõimaldawad talurahwa majanduse wal- mistusejõudusi tõsta. Ainult selle läbi wõib tööliklassi seis- korda parandada, ja proletariaadi ja talupoegade liitu ning proletariaadi diktatuuri kindlustada.“¹⁾

Oma kirjatöös „Toitlusmaksust“ näi- tab Lenin üksikasjaliselt, missugused abinõud proletariaadil seks olemas on.

Siit algab uue majandusepoliitika ajajärk — „nõp“, mille põhiküsimuseks on liidu kindlustamine tööliklassi ja talupoegade wahel talurahwa majan- duslise seisukorra tõstmise kaudu. Abi- nõudeks on: 1) toitlusmaks, 2) põllu- saaduste waba wahetamine tööstuse- saaduste kaudu, 3) kontsessioonid, 4) elektrofikatsioon, 5) proletariaadi mono- pol suurtööstuse ja raudteede, kaewan- duste jne üle ja 6) proletariaadi dikta- tuur — riigiwõim tööliklassi ja talu- poegade käes waenlaste allasurumiseks.

Nüüd on kolm ja pool aastat seda teed käidud. Kuhu oleme jõudnud, mida kätte saanud?

Meie oleme kiirelt edasi sammunud majanduslises ülesehituse töös ja jõud- nud toitlusmaksust kuld- tserwontsini.

Wäga silmapaistew on wahetpida- mata riigi majandusline arenemine ja tõus.

Meil on juba rohkem kui aasta hõbe- raha käimas, mida isegi kõik suur-

¹⁾ Waata: Lenini „Riik ja rewolutsioon“.

¹⁾ Lenin „Toitlusmaksust“.

rööwikud pärast ilmasõda enesele pole suutnud lubada. Nüüd lüüakse kuld- raha ja oktoobrirewolutsiooni kahek- sandal aastapäewal kõliseb Nõukogude- Liidus kuld, kõigi maade kurnajatele kadu kuulutades.

Waatleme Nõukogude-Liidu tähtsa- mate majandusalade arenemist ja seis- korda, et kinni naelutada Eesti kurna- jate ja nende käsikute sotside walet Eesti tööliklassile ja talupoegadele näljast ja koledust Nõukogude-Liidus.

I. Põllumajandus

Lenini õpetuse järele on põllu- majanduse ülesehitamine, põllumajan- duse tehnika tõstmine ja talupoegade seisukorra parandamise küsimus praegusel ajajärgul kogu Nõukogude walit- suse poliitika põhiküsimus.

Ainult selle küsimuse lahendamisega saab võimalikuks suurtööstuse üles- ehitamine ja tööliklassi seisukorra pa- randamine, mis omakorda suurtööstuse seisukorrast oleneb, sest et suurtööstuse tooresained tulewad suurelt osalt põllu- majanduse kaudu — ilma leiwata ei saa olla kütteainet ega pole ka wõi- malik üldse wabrikuid käima panna.

Neid Lenini juhtmõtteid on Nõu- kogude walitsus põllumajanduse üles- ehitamise juures silmas pidanud. Talu- poegadele on tuhanõeid traktorisi wälja- maalt ostetud, põllumajanduse- maa- kultuuri jne arendamise eest talu- poegadele hõlpsustusi antud, maksusi vähendatud jne. Kõik see on taga- järgi annud. Meie näeme alalist põllu- majanduse tõusu.

Põllumajanduse tõus algas 1922. a. ja kestab wahetpidamata edasi. Seda tõendab aasta-aastalt külwipinna kas- wamine. 1916. a. oli külwipind 86,5 miljoni tiinu. Ilmasõja ja kodusõja ajal langes külwipind ja oli 1922. a. 58,7 miljoni tiinu. Siis tõuseb ta 1923. a. 69,9 miljoni tiinu peale ja 1924. a. 75,9 miljoni tiinu peale. Üldliidulise kokkuwõtte järele on külwipind 1924. a. 80% sõjaeelsest, Ukrainas koguni 97,5% ja Siberis 96,1%. Tuntawalt on külwi- pind vähenenud neis kubermangudes, mis wiljaikalduse all kannatasid. Kui 1921. a. ja 1924. a. ei oleks olnud

wiljaikaldust, siis oleks praegu külwi- pind kahtlemata sõjaeelsust kõrgemal. Põllupinna kaswamine on wäga ise- loomustaw nähtus, sest ta tõendab, et kõigi raskuste peale waatamata põllu- majandus kindlat arenemise rada läheb. See üksi aga ei anna weel täielikku pilti põllumajanduse tõusust.

Põllumajandus areneb praegu turu nõuete kohaselt, see tähendab — ees- otsas näeme tehniliste ja turukultuuride kiiret kaswamist. Suhkrupilliroo külwi- pind tõusis 1924. a. jooksul 42% eel- mise aastaga wõrreldes, s.o. 226 000 tiinu pealt 320 700 tiinu peale. Lina külwipind tõusis 75% wõrra — 845 000 tiinu pealt 1 060 000 tiinu peale. 1916. aastal oli lina külwipind 1 383 000 tiinu. Kanepi külwipind tõusis 21% wõrra — 530 000 tiinu pealt 639 000 tiinu peale. 1915. a. oli kanepi külwipind 545 000 tiinu. Puuwilla külwipind tõusis 134% wõrra — 194 000 tiinu pealt 455 000 tiinu peale, 1916. a. — 774 000 tiinu jne. Ka nisu ja odra külwipind on kolme aasta jooksul alaliselt kaswanud. 100 tiinu külwipinna peale tuli 1922. a. — 9,3 tiinu nisu, 1923. a. — 12,0 ja 1924. a. — 14,8 tiinu.

Samasugust tõuswat joont näitab ka karjapidamise kaswamine. Nõukogude- Wenemaal, Walge-Wenemaal ja Ukrai- nas oli 1916. a. — 29,8 miljoni hobust. 1922. a. oli 20,2 milj. hobust, 1923. a. 20,3 milj. ja 1924. a. 22,2 milj. hobust. Kariloomi oli samadel aastatel 48,4 milj., 35,0 milj., 39,2 milj. ja 46,3 milj. Sigu: 18,6 milj., 8,6 milj., 9,1 milj. ja 16,8 miljoni.

Siit peegeldub selgelt põllumajan- duse kiire arenemise käik, kusjuures terawilja kaswatamise kõrwal ka karja- kaswatus areneb.

Waatamata osalise wiljaikalduse peale on põllumajandusline alus mõõdu- nud majanduseaastal tuntawalt laienu- nud. See arenemise käik ei ole seisma jäänud, waid läheb kaunis kiirelt edasi. Wiljaikaldus ainult vähendas selle üles- ehituse arenemise kiirust ja tegi olu- korra natukene keerulisemaks. Kuid ta ei pannud tõusu seisma. Kui weel arwele wõtta wiljahindade tõusu, mis talupoegade sissetulekut suurendab, siis peab kindlaste ütlema, et põllumajan-

duse seisukord täitsa õigustab praegust walitsuse poliitika sihti, mis juhitud tööstuse edaspidise laiendamise peale.

Jääb üle ainult põllumajanduse ja tööstuse saaduste sündsate wahetuswahekordade loomine, mis wastaks talupoja ostujõule ja tööstuse laiendamist wõimaldaks. Selle wõimaluse annab töowiljakuse tõstmine, tööstusesaaduste walmistuskulude wähendamine, kooperasiwide aparaadi kulude wähendamine,

põllumajandusliste saaduste wäljawedu ja kindel rahakurs. Kõik need tingimised on olemas ja neid teostatakse. Sellepärast wõime käesolewal põllumajanduse aastal uut kiiret põllumajanduse tõusu oodata. Kui looduslised tingimised lubawad, oleme kiireste sõjaeelsele tasapinnale tõusnud. See annab kahtlemata suure tõuke ka meie tööstuse laiendamisele.

J. Reesen

(Järgneb)

NARIMAN NARIMANOW

19. märtsil suri Moskwas südame-rabanduse tagajärjel S. N. W. Liidu kesktaidesaatwa komitee esimes Nariman Narimanow 55 a. wanaduses.

Elukutse poolt haridusetegelan — oli kümmeaastast aastaid rahwakooliõpetaja Kaukaasias — ja kirjanik, ühtlasi ka, nagu kõik Kaukaasia rahwaste liikmed, tsaariwalitsuse rahwulise surwe äge wastane, algas ta ühiskondline wõitlustöö warakult juba kahes sihis — muhamediusulise ilma pimeduseliniku purustamiseks haridusetegewuse teel ja tsaariwalitsuse ikke maharaputamiseks poliitilise wõitluse kaudu.

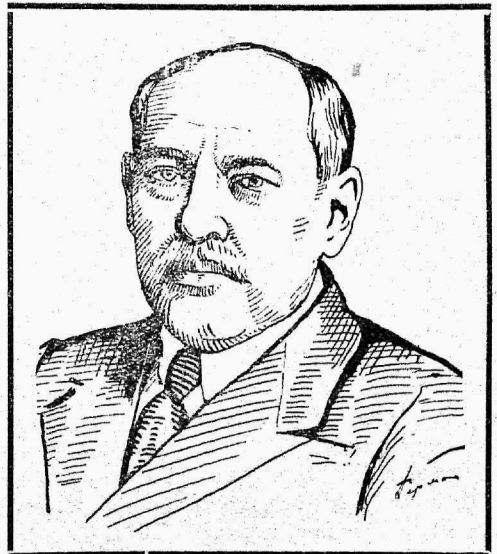
Wiimane tegewuseharu wiib ta paratamata rewolutsiooniliikumise radadele, ja 1905. a. rewolutsioonilaine leiab Narimanowi juba tulise agitaatorina ja organisaatorina tegewuses. Kaukaasia tööstuse keskkohas, Bakus, leiab ta pinna sots.-dem. partei asutamiseks sinnamaani mahasurutud ja rahwuslissete teiste töölistihtide wastu waenulikuks ässitatud perslaste hulgas.

Pärast ülikooli lõpetamist asub N. Tifliisi tööle, kus ta rewol. tegewus weel laieneb, aga ühtlasi ka tsaarisandarmite walwe suureneb, ja warsti tabab teda rewolutsionääri saatust — Narimanow saadetakse 5 aastaks Astrahani. Warsti on N. aga siingi jälle tööraha keskel ja jatkab Tifliisis katkestatud rewolutsioonitööd, muu seas rahwaulikooli kaudu, mille nõukogu esimeheks ta waliti, ja ajalehes, mida ta wabameelsete kodanliste rahameeste toetusel mõnda aega wälja annab — kuni lehe toon ja taktika kodanlasele liiaks

läheb ja see oma rahakotisuu kinni nõõrib.

Pärast karistuseaega asub N. uueste Bakuse, kus ta sealses s.-d. organisatsioonis töötab, kuni 1917. a. rewolutsioonikeeris ta siin awalikult hulkade etteotsa tõstab.

Sest ajast peale töötab ta juhtiwatel kohtadel Bakus, Astrahanis, Moskwas

(wälis- ja rahwasajade rahwakomisariaadis), 1920. a. Aserbeidshani rewol. komitee ja hiljem Tagakaukaasia nõukogude wabariikide liidu esimehena.

Nariman Narimanow oli isikliselt elaw tunnistus sellest suurest ühiskonnapöõrest, mis oktoobrirewolutsioon Wene tsaaririigi piirides läbi wiis, eriti sellest rahwuspoliitikast, mida nõuko-

guderiik sootuks uut, siamaani kapitalistlikes ilmas tundmata — ja tegelikult võimata — alustel teostab.

Selles mõttes ei ole huwita meele tuletada ühte teist ligikaudu samal ajal surnud poliitikategelast sealt, teispoolt ühiskondlist piiraeda — lord Curzoni. See — Inglise imperialismuse kehastajana kui idarahwaste hirmutis ja wägivaldne rõhuja (oli mitu aastat Inglise asekuningas Indias ja hiljem Inglise wälisminister); Narimanow siin — kui nende siamaani rõhutud ja põlatud idarahwaste esitaja Nõukogude Liidu, suure ilmariigi kõrgema walitsuseasutuse eesotsas.

Selles kahes kõrwuti, kuid otse wastapidi sihis käiwas joones wäljendub kõik see määratu wastolu nõukoguriigi ja kapitalistlike ilma rahwuspoliitika wahel, kõik see sisuline ja oluline põhjus, mis lepitamata lahu loob imperialistlike riikide ja nõukoguriigi wälispoliitika wahele.

Sellepärast ei kaotanud nõukoguderiik Narimanowiga mitte ainult üht oma wanadest pörandaalustest, järjekindlatest rewolutsiooniwõitlejaist, waid ka ühe oma silmapaistwamaist rahwuspoliitika tegelastest nende hiiglamüüride mahalõhkumisel, mis tsaariwalitsus

Wene rahwa wahel ühelt ja muhamedi-usuliste idarahwaste wahel teiselt poolt üles ehitas ja mille waremeist nüüd nõukogude walitsus awaraid teesid üle ehitab, et lahutamata liita ühisele ülesehitamise tööle kõiki Nõukogude-Liidu rahwaid. Lein, mis saatis sm. Narimanow'i surma niihästi idamaade rahwaste hulgas kui ka mujal Nõukogude-Liidus, oli tõenduseks, et nõukogude walitsus õige tee on leidnud mitmesuguste ajalooliselt rahwusliste eelarwamistega siamaani üksteisest eemale tõrjutud rahwaste lähendamiseks.

Oktoobrirewolutsioon ja nõukogude võim on awanud idamaa rahwastele tee wabaks arenemiseks, on purustanud rahwuslise surwe ahelad, millega neid tsaariwalitsus, samuti nagu kapitalistlike maade imperialismuski, orjuses pidas; selles tõusus, mida nüüd nende rahwaste ridades näeme, tõusewad uued ja uued jõud ja tegelased, sünniwad uued ja uued sidemed teiste rahwastega, kaswab ja kerkib see suur rewolutsioonilik jõud, mis kord — loodame, et juba lähemas tulewikus — wabadusele wiib ka need idamaa rahwad, kes siamaani veel imperialismuse ikkes waewlewad.

HIINA REWOLUTSIOON JA SUN-JAT-SEN

12. märtsil kell 9 30 min. hommikul suri Hiina rewolutsiooni juht Sun-Jat-Sen 58 a. wanaduses.

Sun-Jat-Sen oli waeste wanemate laps. Hiina rahwas hakkas parajaste orjusest wabanema. Pisut enne Sun-Jat-Seni sündimist suruti maha rõhutud kihtide n.n. „taipingite“ ülestõusmine, mis 3 miljoni ohwrit nõudis. Hiinasse tungis wäljamaa kapital. Tõotaw rahwas ägas kõikwõimulise Hiina bürokraatia hirmuwalitsuse all. Sarnases õhkkonnas läksid mõõda Sun-Jat-Seni lapsepõlwe ja nooruse aastad.

Peale rahwakooli lõpetamist asub Sun-Jat-Sen arstiteadust uurima. Oma elu ülesande leiab ta aga wõitluses rahwa wabastamise eest. Ta näeb taipingite mässu nurjaminekust, et kirjaoskamatu ja pimeduses peetaw Hiina

rahwas wõimetu on wõitma niihästi ainuwalitsust, kui ka imperialistlike rööwikuid. Aga ta teab ka — elunähtuste waral — et rahwal lootust ei ole hariduse tõstmiseks isewalitsuse armust. Juba 1885. a. asub ta sõjalise organisatsiooni loomisele, isewalitsuse kukutamiseks, aga temale kaasatundjaid võib sõrmede peal üles lugeda. Siiski, Jaapani sõja mõjul, milles Hiinamaa 1985. a. haledaste lüüa sai, hakkab tema organisatsioon kaswama, wäljastumise katse aga äpardab ja maksab nii mõnegi San-Jat-Seni parema seltsimehe elu.

Sun-Jat-Sen on sunnitud algama poliitilise pagulase elu, rändab mõõda wõõraid maid, tutwuneb nende olukorraga. Tema ideaaliks saab demokraatiline wabariik Põhja-Ameerika Ühis-

riikide eeskujul. Tema asutatud salatseltsi tegewamateks liikmeteks on Hiina üliõpilased ja sõjawäelased, kes wõersil teadusi õppimas. Tema töö on edu. 1911. a. langeb tema „Ühise-Liidu“ löökide all ainuwalitsus Hiinas, peasjalikult rewolutsiooniliseks saanud sõjawäe abil.

Sun-Jat-Sen saab Hiina wabariigi esimeseks presidendiks. Kuid tal puu-

dub seljatagune, kes teda toetaks, puuduwad laialised hulgad, mis täieste korraldamata. Ja ta on sunnitud imperialistlike rõwikute surwe all wõimu Juan-Schi-Kai'le andma.

Sellest ajast peale elab Hiinamaa tänapäewani kodusõja keerus. Tosin Hiina kindralisi pilbastas Hiina kümnekonnaks riigikeseks, mis tihtipeale üks-teisega waenujalul on, kuna iga sarnane kindral tegelikult õieti ainult selle wõi teise imperialistlike riigi käsik ja palgaline on.

Sun-Jat-Sen'il läheb korda end oma kodumaal Kantonis, Lõuna-Hiinas kindlustada. 1912. a. peale seisab ta tema asutatud Gomindani partei eesotsas, mille eesmärgiks waba, demokraatline Hiina. Kuna tema parteis kirju koos-

seisu tõttu ühtlus puudub, tulewad parteis tuntawad wõnkumised nähtawale.

Hiinas edeneb tööstus, kaswab töolisteklass, tööstustöölise arw tõuseb 1924. a. 5 miljonini. Töörahwahulgad ja oktoobrirewolutsioon Wenemaal näitab Sun-Jat-Sen'ile kätte õige tee. Parempoolsed ollused peawad parteist taganema, töörahwes, tööstustöölise ja külakehwikute näol, wõtab Gomindanis omale wastawa juhtiwa koha. Kongressil 1922. a. tegi partei selles asjas otsustawa pööre. Jaanuaris 1924. a. wõtab Gomindani kongress wastu Sun-Jat-Seni kokkuseatud programmilised ja taktilised põhilauseid. Gomindani partei nõuab tänapäew: kõigi Hiina piirides elawate rahwaste üheõiguslust, tähepanekut wäikemaapidajate ja rentnikkude olukorra kergendamiseks, ja wõitleb kapitali ülewõimu wastu põllutööstuses sotsialistlike põhimõtte — ühetasase maade jaotamise eest, nõuab samuti monopoliseeritud tööstuse, pankade ja raudteede natsionaliseerimist ja wõeraste riikide poolt pealesunnitud rõwlepingute tühistamist — välispoliitikas.

Minewasest sügisest saadik, kui lahkuminekud ja sõjaline tegewus üksikute kindralite wahel suurenesid ja Sun-Jat-Sen nihhasti sõjaliselt kui ka üldispoliitiliselt nähtawaid wõitusi saanud, mille tõttu teised parteid ja jõud nüüd Gomindani parteiga tõsiselt rehkendama peawad. Kahtlemata aitas nendes wõitudes kaasa ka Nõukogude-Liidu sõbralik ja heatahtlik poliitika Hiina rahwa wastu.

Sun-Jat-Sen tunnistas ühes omas kirjas Nõukogude-Liidu esitajale, et mõlemate maade huwid nõuawad ühise poliitika loomist, mis Hiina wabastaks temale peale surutud poliitilisest ja majanduslisest orjusest.

Tundes surma lähenemist, seadis Sun-Jat-Sen kokku testamendi, milles ta oma lähematelt kaastööliselt ja sõpradelt nõuab, et Hiina wabaduswõitlus lõpuni wiidaks ja orjastawad lepingud välisriikidega kõige lähemal ajal tühistataks.

Samuti kirjutab ta alla tema käsul kokkuseatud kirja Nõukogude-Liidu kesk-täidesaatwa komiteele, milles ta kindlaste loodab, et Nõukogude-Liidu abil

orjusest wabanewad kõik orjatud rahwad ja et kaugel pole see aeg, kus Nõukogude-Liit saab terwitama waba ja wägewat Hiina kui sõpra ja liitlast, ja et mõlemad liitlased lõpule wiivad kõigi rõhutatud rahwaste wabastamise.

Samasuguste soovidega pööras peale Sun-Jat-Seni surma Gomindani partei keskkomitee Kominterni Täidesaatwa Komitee ja W. K. P. Keskkomitee poole.

Meie oleme kindlad, et 400-miljoniline Hiina rahwas oma rewolutsiooni juhi wiimast soowi täitab ja tema elutöö — Hiina rewolutsiooni juhtimise lõpule wiib.

J. Käspert

Seltsimees K. ROOBAS

Peale sadandete weriste ohwrite, mida Eesti töörahwa ridadest kurnaja halastamata timukabandede terror wälja kisub, kaotas meie partei ja kogu Eesti kurnatud ja rõhutatud töörahwas neil päiwil weel oma parema tegelase ja juhtiwa wõitleja — sm. **Walter Klein** lahkus meie juurest igaweseks, pimedas, ettenägemata, iseenesest tühise juhuse tagajärjel.

Umbes aasta eest asus sm. Walter tööle sinna, kus töörahwas aastate wältel juba raskete kaotustega kangelaslikult oli wõidelnud. Ta tuli just silmapilgul, kus tööliklassi wõitlustung tõusuhoose oli jõudnud — warsti peale

seada kui Tallinna töölised loodusjõulise meeleawalduse toime panid ja härradele ootamatalt Toompeale tungisid, hüüetega: „Parem surra uulitsal, kui külmas kongis nälja kätte!“

Meie parteil algas raske ülesande täitmine: esiteks töörahwa ja sõjawäe meeleolu ja üleüldise seisukorra põhjalik ja üksikasjaline wäljaselgitamine ja hindamine ja siis wastawate järelduste tegemine tekkinud olukorrast. Selle töö juures oli sm. Walter jõud, mille sarnast meil parteis polnud.

Partei ja muud töörahwa laiemad hulgad tundsid teda K. Roobase nime all, mille ta endale wõttis kui esimest korda Tallinnas pörandaalustega kusa-gil „roobaste“ peal kokku sai.

Sm. Roobas sai mõne kuuga nõnda laialt tuntuks ja kurnajatele kardetawaks töökäte juhiks, et nuhid-inkwi-siitorid pärast 1. detsembert piinakambrites kõigiti oma piinamiseoskust katsusid, et wangistatutelt tema kohta teateid saada.

Kõige pealt oli ta anderikas ajakirjanik. Tema artiklid ja teisi kirjutusi, mis olid täis kibedat ja walust pilget, täis mürgilist sarkasmi ja häwitawat wastase wäljanaermist, luges iga tööline suure põnewusega. Ei ole weel aeg, et sellest sm. Roobase armsamast ja teda kõige enam kaaskiskuwast ajakirjanduslisest kihutusetööst lähemalt kõnelda. Olgu ainult nimetatud, et „Kommunistis“ ja „Punases Sõduris ja Madruses“ 1. dets. ülestõusust leegitewad artiklid — tema sulest olid. Ei saa weel kõnelda ka sellest wäsimata ja ennatsalgawast tööst, mida tegi kaheksa kuu wältel sm. Roobas töölisorganisatsioonide ja esituste juhtimises. Nimetame siin ainult ühte osa tema tegewusest.

Kuidas sai meie partei töörahwa, wäikekoodanluse, sõjawäe, seal hulgas ohwitseride ja Päts-Soots-Einbundi kildkonna meeleolu ja arwamiste kohta selgusele niiwõrra, et julges wastutusrikkast sammu astuda ja töörahwast ülestõusule kutsuda? Meil ei olnud wõimalust, nagu 1917. a., näit. sõjawäeosasse minna, et seal awalikult kõnet pidada ja siis hääletada, kelle poolt enamuse. Iga päewaga suurenes surwe;

hinge põhjani hirmunud kodanlus wõttis töörahwalt wiimasedki koosolekute pidamise wõimalused, iseäranis pärast seda kui ta oma nuhkide kaudu jälgile sai, et tööliste koosolekute tihhti ka sõjawäelased suurel arwul osa wõtsid.

Meil oli teada tööliklassi meeoleolu, eestkätt muidugi linnas, aga suurel osal ka maal, niisamati enam-wähem maa teiste, kõige kehwemate kihtide meeoleolu. Kuid seda üksi oli weel wähe otsustawate sammude astumiseks, olgugi, et see, mida teadsime, meid kindlaste wäljaastumisele sundis. Tuli sadandeid niidikesi kasutada, mille kaudu wõis linnas ja maal niihästi käsitöölise ja wäikepoodniku kui ka kahehobusekoha pidaja waateid silmapilgu kohta teada saada. Niisugustel andmetel on ainult siis tähendust, kui nad on tõelised ja neid on hulganu. Siin oli sm. Roobas see, kes isegi sinna oskas tungida, kuhu ei teised pörandalused ega ka pörandapealsed ei suutnud ulatada. Mitte ainult et ta nii isikliku waatlemise kui ka legaalse tegelemise abil „üleswõtteid“ oskas anda sellest, mida kõneldi sõjawastastest nädalast, wõimuwõtmise ettevalmistustest, tööliste demonstratsioonidest jne raudteel, turul, trammil; kuidas arutasid ja arwasid muu seas need tuhanded, kes ühe jalaga kodanluse, teisega proletariaadi ridades seisawad ja kelle arw langenud tööstuse maal mitte wäike pole. Sm. Roobas, julge ja külmawereline, nagu ta oli isegi kõige suuremas hädaohus, oskas tungida ohwitseride kasiinodesse ja tõusikute telgitagustesse, sealt sagedasti parteile wäärtuslisi andmeid ja tõeasju üles märkides. Tema aitas meie partei keskkomiteele suurehinnalist materjaali koguda selleks pildiviks, mida waja oli, et otsustawat sammu ette wõtta.

1. detsemri eelnädalatel töötas kogu parteiapparaat ülejõulise pingutusega. Päewad ja ööd läbi tuli organiseerida, sidemeid täiendada, ülestõusu plaani kohadel rewideerida. Sm. Roobas oli muu seas nende eesotsas, kes „149“ protsessi ajal pea iga päew Juhkentalis „positsioonisi uurisid“ — seal Tartu maantee ümbruses, kus uulitsad siis nii wälispolitseinikkudest kui üle maa Tal-

linna kokku koondatud nuhkidest sõna täiemas mõttes kubisesid.

„Kas tõesti see waew wõitu ei too?“ kõneles sm. Roobas mitu korda selle määratu töö kohta, milleks siis kõik parteitegelased ja terve rida usalduswäärilisi parteituid wiimase ergukese ja lihase üles pingutasid.

Aga wõitu ei saadud. Sm. Roobas pidi weel haigeasemel kuulma, kuidas terve rida paremaid wõitlusseltsimehi metsikute timukate salaugastes poolsumnuks piinati ja siis maha tapeti, ja see oli talle suuremaks piinaks kui raske haigus.

Sm. Roobas oli oktoobrirewolutsioonist saadik, kodusõja wältel, kolmetsteistkümnest suuremast lahingust osa wõtnud, ime kombel pääses ta ka 1. dets. wõitlustest — selleks, et mõni kuu hiljem langeda pisikeste, nägematute, salapärate waenlaste ohwriks, kes tugewamad olid kui walgete püssikuulid ja pommid.

Pärast Wiktor Kingissepa, Jaan Kreuksi ja Jaan Tompi surma on see suurem ja raskem kaotus meie parteile ja kogu Eesti töörahwale.

Puhka, unustamata seltsimees! Sulle ei saanud osaks näha silmapilku, mil Eestimaa rõhutud ja kurnatud töörahwahulgad pöörasteks, metsalisteks muutunud werekoerte „wabariigile“ lõpu teewad. Aga sinu nimi, sinu töö, sinu ennastsalgaw ja wapper wõitlus on tuhandetele noorematele seltsimeestele jõuallikaks, et weripunast lippu Eestis wäsimata edasi kanda ja parajal silmapilgul Toompeal wõidurikkalt püstitada.

J. Anwelt

Moskwas, 20. märtsil

Kes oli Roobas?

Eestis teadis sm. Roobast iga rewolutsiooniline proletaarlane. Tema õige nimi oli aga — Walter Klein.

Sm. W. Klein sündis 10. märtsil 1892. a. Tartus teenija tüdruku pojana. Oli karjapoisiks Tartumaal, hiljem maalri õpipoisiks Tartus. 1010. a. astus Tartus maalrite kooli, mille 1913. a. lõpetas. 1913.—1915. a. töötas maalrina Soomes.

1915.—1917. a. — Petrograadis miini-tehases.

Hariduse sai iseõppimise teel; täiendas teadmisi õhtuste kursuste ja muude töölisele kättesaadawate asutuste abil.

Töölisklassi rewolutsioonilisest liikumisest wõttis osa juba enne 1917. a. weebruarirewolutsiooni. Kommunistlisesse parteisse astus 1917. a. weebruaris. Samal aastal astus wabatahtlisena punawäkke, kus kogu kodusõja aja Wene-maal wõitles. 1919. a. lõpetas Petrograadis esimesed jalawäe komandöride kursused, mille järele samade kursuste komissariks oli. 1920.—21. a. oli Wene-Eesti-Läti piiri komissar ja selle piiri W. Tsh. K. osakonna sekretär.

1921. a. asutasid Eestimaalt Nõukogude-Wabariiki põgenema sunnitud kommunistid Petrograadis töö-artelli, kes oma kätte rendile wõttis wana lagunenu ja mahapõlenud lauawabriku Tosnas. Igasuguste piirita raskuste peale waatamata (kapitali puudus, otsekohene näljaga wõitlemine, sõjariistus wõitlemine kohaliste walgekaartlastega jne), sai see ettevõtte omale peagi „jalad alla“, wabrik ehitati uuesti ülesse, seati elektriwalgustus sisse jne jne. Kõik see töö sündis sm. W. Kleini otsekohesel juhatusel: 1921. a. peale oli ta selle artelli eestseisuse juhataja.

Sm. Klein oli „Edasi“ alaline kaastööline, üks „Orase“ asutajatest ja ta toimetuse liige, kus ta enamasti Wäikese Walteri nime all kirjutas.

Aasta tagasi läks ta Eestisse põranda alla Kommunistlise Partei tööle.

Kogu oma jõu ja energia pühendas sm. Klein kurnajate wõimu kukutamisele. Suur osa l. dets. sõjariistus ülestõusu tööst on tema korraldatud. Selle ülestõusu ettewalmistuses, organiseerimises, niisama ülestõusus eneses oli ta üks aktiivsematest EKP wõitlejatest.

Seekord äpardas Eesti töölisklassi püüe sõjariistadega demokraatiat purustada. Sm. Klein oli sunnitud end peale seda warjama lageda taewa all, hoides end walgekaartlaste küüsi sattumast.

Wäsinult jäi ta lumesse magama, külmetas end haiguseni, mille tagajärjel mõne aja pärast suri ja Eestis „põranda all“ maha maeti.

Kuigi kodanlus peale punase esmaspäewa mahasurumist juubeldas, seletades, et ükski põrandaalune kommunist tema küüsis enam ei pease, leidis siiski weel küllalt proletaarlast, keda mitte mingisugune terror ei hirmutanud, kes suuremat osa wastuhakanuid warjas, toitmis, timukate eest igal wiisil katises. Leidus neidki, kes EKP Keskkomitee ja Politbüroo haiget ja surijat liiget wiimase wõimaluseni rawit-sesid ja kõik, mis wähegi wõimalik, selleks tegid, et teda haigusest peasta. Walgekaartlaste sandarmite ja nuhkide eest suudeti teda hoida, haiguse mikroobidest et suutnud inimest peaste enam ükski jõud.

Seni loeb Eestimaa Kommunistline Partei oma wõitlust wõitluses langedutega: W. Kingissepp, J. Kreuks, J. Tomp, A. Sommerling, G. Kreuks, Pälson, Klein-Roobas ja hulgad teised. Ja teadmata on weel, kes meist, elusatest, järgmistena ses wõitluses langedud.

Langenud seltsimeeste werega on wäetatud kogu demokraatline Eesti. Sellel pinnal lokkab töölisklassi rewolutsiooniline wõitlus edasi. Selles wõitluses elame meie surnutega weel jäädawalt koos edasi. See wõitlus ei rauega ennem, kui täidetud on pärandus, mis langenud kommunistid elawatele proletaarlastele on jätnud.

Koos kogu töölisklassiga paneb Eestimaa Kommunistline Partei kord pärjad tuhanda proletaarlaste-wõitlejate haudadele. Wõitja pärja paneb ta siis ka sm. Walter Klein-Roobase hauale, selle töölisklassi rewolutsionääri hauale, kes ühes oma wõitlewate klassiwendadega 1924. a. 1. detsembri hommikul esimest korda Eestimaa demokraatia kestwusel wõimu töörahwa käes hoidis.

R. Wakman

GEORG KREUKS

Läinud aasta 7. detsembri hommikul langes lahingus Eesti töörahwa timukate wastu Georg Kreuks. See rusuw sõnum sai meile teatawaks juba warsti peale 7. detsembrist. Et „wabariigi“ nuhkidele nende „töös“ mitte abiks olla, tuli langenud seltsimeeste isikute üle waikida. Waikida, ja kusa-gil sügawal südame põhjas loota — ehk ei ole aga langenud — Georg. Nüüd, kus wabariigi nuhkurid langenu isiku kindlaks on teinud, pole waja ka meil enam waikida.

Kes oli Georg Kreuks? Möisa moonaka, pärastise Tallinna päewatöölise poeg, jõudis ta suuremal jaol omal jõul, — ajalehti müües ja kooliwahe-aegadel töötades — Tallinna kaubanduskooli lõpetada. Peale kooli lõpetamist 1915. aastal kutsuti K. sõjawäkke, kui 1896. a. sündinu. Lõuna väerinnalt kommandeeriti sm. Kreuks sapööri ohwitseride kooli, mille ta 1917. a., mõni aeg enne weebruarirewolutsiooni lipnikuna lõpetas.

Peale oktoobrirewolutsiooni sattus Georg oma wäeosaga Barnauli, kus ta

1918. a. algul Wene enamlaste parteisse astus. Enne Saksa okkupatsiooniwägede lahkumist tuli K. Eesti, et seal töötada. Eesti walgete mobilisatsioonile wastas ta sellega, et ta pöranda alla läks ja täielikult partei tööle andus.

Kõige jõhkramal walge terrori ajal töötas Georg wahetpidamata partei organisaatorina. Partei tagakiusamine, kommunistide häwitamine walgete poolt wäljakohtute teel ja ilma nendeta, kihutasid Kreuksi ikka agaramale ja agaramale tegewusele. Raudse tahtjõuga, töötas Georg töölishulkades, sütitades nendes põlema wihawaenu kodanluse wastu, ning istutades neisse tahtmist, kodanluse wägiwalla walitsust kukutada.

Sündinud konspiraator, kinnise iseloomuga, kuigi mitte hiilgaw kõnemees, oli Kreuks üks tublimatest EKP pörandalustest jõududest.

Näruse prowokaatori, Tammeriku äraandmisel arreteeriti mõni päew enne 1. maid 1920. a. sm. Kreuks ühel koosolekul ühes teiste seltsimeestega. Kodanlus löi kuulsa „35 protsessi“, milles sm. Kreuks peasüüdlasena esines. Timukad, hinnates Kreuksi tööd, mõistsid ta surma, missugune otsus pärast riigikohtu poolt 10-aastaseks sunnitööks ümber muudeti.

Kuid ka Tallinna tööliklass hindas Kreuksi ja ta seltsimeeste tööd, wastas kodanluse protsessile üksmeelse protestistreibiga.

Wangimajas ei kaotanud Georg meelekindlust. Ta oli alaliseks unepuuduse põhjuseks wangimaja ülemusele ja eeskujuks wangistatud seltsimeestele. Kui mingisugune küsimus lahendamist nõudis, siis oli Kreuks see, kelle poole kõik seltsimehed pöörasid ja kelle otsus mõõduandew oli. Kreuksi ei suutnud maha suruda ei kartsa toppimine ega eraldamine — ikka oli ta wangistatud tööliste eesotsas.

Pärast 18-kuulist wangistust pääsis Georg türmist 1921. a. detsembris wahetuse teel. Wenemaale jõudes asus ta kohe energiliselt tööle. Selle kõrwal

hakkas ta usinalt õppima, et enda teadmisi täiendada ja sellega töörahwa wõitlusele enam kasu tuua. Ja kui Eesti töörahwas sõjariista kätte wõttis, et oma kurnaja wõimu murda, oli sm. G. Kreuks jälle walmilt wõitluseplatsil. Oma teistkordsel Eestimaal wiibimisel töötas sm. Georg Kreuks kui EKP kk. liige.

Peale 1. detsembri wastuhakkamise mahasurumist end warjates langes sm. Georg Kreuks kaitsepolitseinikkude kuulide all. Täites oma rewolutsioonilist kohut töörahwa ridade eesotsas, andis ta weel wiimasel minutil juhatusi seltsimeestele, soovitades neile enam ettewaatlikkust.

Georg Kreuksiga kaotas meie partei ja kogu Eesti töölisklass ühe tublimat jõu. Kindel kommunist enamlane, wäsimata töötaja, tubli seltsimees, andekas organisaator oli ta austatud kogu Tallinna töölisklassi poolt. Töötades peale ta arreteerimist tööliste seas, kuuldus ikka jälle: suurepäraline organisaator oli Kreuks!

Kreuksi ei leina mitte ainult meie partei, waid ka kogu Eesti töölisklass. Iga tööline Eestis teab, kes oli Kreuks ja mille eest wõideldes ta langes.

Kreuksiga kaotasime meie ühe enda tugewamatest jõududest — 1. detsembri wastuhakkamine nõudis meilt ka selle ohwri —, kuid idee, mille eest wõitles Kreuks, mille eest wõitlesid 1. detsembril Tallinna töölised, elab edasi kurnatud töörahwa ja külakehwikute südames. Kodanlusel läks korda töörahwa wastuhakkamist seks korraks maha suruda ja sadandeid rewolutsioonilisi proletaarlast maha tappa. Kuid sellepärast pole weel tapetud proletaarne rewolutsioon. Ta tuleb uuesti — pääsemata. Ja selleks töötas ning wõitles Georg Kreuks! Selleks wõitleb ja töötab edasi partei, mille ridasid ehitas ja kindlustas G. Kreuks.

R. Mirring

Tõnis Naht (Mets)

Eesti kodanluse ohwrid on määratu suured. Suuremat, kui meile teatawaks saawad. Ta poob ja tapab, piinab hingeliselt ja kehaliselt kõige jõledamal wiisil kõiki, kes endid heameelega kurnata ei taha lasta.

Kõik ohwrid ei lange timukate jalge ees. Paljud, kes wangiurgastes ärapiinatud, wahetati Nõukogude-Wenemaale; paljud, kes tapakirwe alt ära pääsnud, põnewad ise siia. Terwis on neilt rööwitud. Nad kiratsewad wabal pinnal weel aasta paar ja warisewad siis hauda.

Üks niisugustest ohwitest on ka sm. Naht.

Ta sündis 29. augustil 1880. aastal. Wanemad olid tal põllutöölised. Poisikesepõlwes teenis ta mõisades aedniku-poisina, alates juba 14-aastaselt omaette elu. Wanemaks saades asus ta Tallinna elama, kus ta üle 20 aasta mitmes wabrikus töötas: Wiigandi, Lutheri, Kroonu sadamas jne.

Kui arusaaja tööline wõttis ta töölisteliikumisest elewalt osa, oli 1919. a. wahwa „Kiire“-mees ja nõukogudewõimu poolehoidja. Märtsikuus 1917 astus ta enamlasteparteisse ja töötas parteiridades nõukogudewõimu kindlustamiseks.

Saksa okupatsioon paiskas tööliste-read laiali ja katkestas sidemed parteiliigete wahel, nii ka sm. Nahtil. Kuid 1919. a. töötab ta jälle parteiridades.

1920. a. on ta Tallinna sadamatehases streigikomitee liige ja tööliste-

wanem. Ametiühisuste poolt seatakse ta Tallinna linnanõukogu liigete kandidaadiks. 1921. a. on ta „Tööliskeldris“ korrapidajaks. Kui 1921. a. kewadel kodanlus töölisteasitajate peale jahti pidas, oli ka sm. Naht, kui linnanõukogu kandidaat, põranda alla sunnitud kaduma, kus ta töölisteorganiseerimise tööd jatkas. Töötades ja elades põranda all, näitab sm. Naht nii mõnelgi kriitilisel silmapilgul eht proletaarlist külmawerd ja meelekindlust, mis seisukorda päästab.

Tegutsedes rewolutsioonilise kirjanuse laialilaotamise peal, tuli temal õige tihti pikka wäsitawat teed käie: rasked põrandaalused tingimised, alaline walwelolemine, kõik see ei wõinud lõpuks mõju awaldamata jätta tema ennegi juba halwa terwise peale, mis 20-aastase ülejõu käiwa töö palgaks saanud kodanliselt korralt.

1922. a. põgenes ta Nõukogude-Wenemaale. Siin tööas ta suurema osa aega Tosna lauawabrikus. Ühe suwe oli ta Schastowa mõisas Nowgorodi kuberm. Paar kuud teenis ta Kominterni Eesti sektiõonis ja wiimane kuu enne surma riigikirjastuse Leningradi osakonnas. Kõik mälestawad teda kui tublit seltsimeest. Alati oli ta lõbus ja rahulik, alati waatas ta lootuseikkalt ja julgelt tööliklassi tulewiku peale.

Leinama jäid teda naine ja kaks last Eestis. Ta ei kaotanud lootust nendega Nõukogude-Eestis weel koos elada. See lootus ei läinud täide, kuid mida ei näe wanad wõitlejad, seda näewad nende lapsed!

Puhka rahu, kallis seltsimees, see jõud, mis sa rewolutsioonilisele tegevusele ohwerdasid, ei ole kadunud.

A. R.

JAAN KREUKSI SURMAPÄEWAKS

28. märtsil 1923. a. tappis Eesti tõusikute walitsus mõrtsukaliselt sm Jaan Kreuksi. Kodanlus hoiskas sel puhul, praalis röömutujus ja kuulutas kommunismile Eestis kadu.

Mitmes kord see juba oli, kui kommunism lõpulikult, „põhjalikult“ häwitatuks kuulutati? - Wilets, arglik ja saamatu tõusikute walitsus, kelle käsutada politsei salgad, nuhkide banded, ustawad hallparunite wõsukesed, ei jõudnud ega suutnud muud töölisliikumise mahasurumiseks teha, kui laskis näruste äraandjate läbi tappa töörahwa wõitluse eesrinnas sammujaid — kommunistilise partei tegelasi ja töölisliikumise juhte. Seda teeb demokraatia kui rööwel — salaja, mõrtsukaliselt. Äraandja kättenäitamisel hiilib palgaline timukas sm Kreuksi seljataha, kellel vähematki aimu ei ole waritewast hädaohust, timukas ei julge enne häält teha kui esimine kuul rewolutsionääri pea purustab; teise pauguga maaslamawat ohwrit surmates, kutsub mõrtsukas politsei ning seletab, et ta „kardetawa kommunistiga“ elu ja surma peale wõidelnud. See jälk weretöö ja weel nurjatum waletamine selle juures täitis iga proletaarlase südant põlastusega jõledate timukate walitsuse wastu.

Kodanlus röömustas Kreuksi surma puhul ühes oma tuapoiste ja palgaliste teerööwlitega. Alati kui järjekorraline rüüstamine toime pandi töölisorganisatsioonide kallal, kui timukatel korda läks kahjutaks teha mõnda tööliklassi tegelast, siis said nuhid peatäie juua ja ülemad ning ministrid sajad tuhanded „waewaraha“. Kingissepa ja Kreuksi häwitamise eest said taskurahasi kuni sots Martnani igamees, kes liialt laisk ei olnud seda norima. Niisugune on demokraatia. Nii arwas kodanlus surmawa hoobi andwat kogu töölisliikumisele. Narrid, müüdawad hinged. Töölisliikumist ei saa häwitada juhtide mahatapmisega; tööliklassi jõud seisab ta kollektiivses tegevusawalduses, langenute asemele astuwad uued, ühe reast väljalöödud seltsimehe asemele ilmuwad wõitluswälgale kümned, sadanded.

Kodanlus arwas, et Kreuksi mahalaskmisega jääb mitmeks aastaks tööliklassi organiseerimistöö seisma.

Kes oli Kreuks?

Kodanlus tundis Kreuksi kui julget ja wäsimata organisaaatori ja agitaatori tööliste seas. Nuhid ei usaldanud muidu Kreuksi lähedale tulla kui roodu sõdurite kaitsel. Muidugi ei eksinud kodan-

lus, Kreuks oli julge ja wäsimate organisator ja kardetawam tõusikute waenlane. Kreuks kehastas eneses rewolutsioonilist töölisklassi, kes waatamata raskuste peale, küsimata hädaohtudest edasi wõitleb, kes kaotuste puhul pead ei kaota, ei nuta, waid weel suurema hooga, weel suurema jõuga tööd jätkab, et wastane tööliste ridasi liig raskelt ei purustaks. Eesti töölisklass hindas Kreuksi tööd. Kogu töölisklass — iseäranis aga tööliskoorsugu — wastasid Kreuksi tapmise peale ühemeelse ridade koondamisega. Sm. Kreuks kerkis töölisridadest, tõusis peagi oma energia, tahtejõu ja wisaduse tõttu teistest kõrgemale. Kreuksi kui organisatori tähtsus seisis tema järjekindluses, millega ta kord ülesseatud eesmärgi poole püüdis ja seda tingimata tahtis läbi wiia. Kreuks haaras tööst kogu ta ulatuses kinni ja püüdis seda osa ära teha, mis teised tegemata jätsid. Kreuksi kadumisega tundsid paljud endid kohustatud olewat tööle asuma, eeskujutõtma kuidas waja on töötada töölisklassi wabastamiseks kurnajate ikke alt.

Kodanlusele on iga kommunist, iga klassiteadlik tööline Moskwa „agent“, „terrorist“, kellel taskus laskewalmis rewolwer ja pomm. Kuid mitte neid „hirmsaid“ asju ei karda tõusik, sest ta teab, et kommunistid kunagi isiklise terrori abil pole wõidelnud, tõusik kardab töölaliste organiseerimist, iga organisator on kodanlusele kardetawam waenlane, keda tarwis on iga hinna eest kõrwaldada.

Kuid mida sai kodanlus oma weretööga kätte? Kas rauges Kreuksi reast wäljalöömisega silmapilgukski töölisklassi wõitlustahe?

Ei, see suurenes, muutus sajakordseks. Noored ja wanad proletaarlased andsid kümned organisatorid ja agi-

taatorid Kreuksi asemele. Siitamaani warjul olewad jõud astusid wõitlusesse, sest Kreuksi alatu tapmine walitsuse poolt tegi nad teaduslikkudeks ja iseiswateks kommunistideks.

Umbes kaks aastat pärast Kreuksi tapmist wastas Eesti töölisklass kodanlusele sõjariistus ülestõusmisega. See oli kõige parem, kõige otsekohesem wastus tööliste poolt timukatele kommunistilise liikumise häwitamise peale.

Kaks aastat pärast Kreuksi surmamist kirjutab Eesti töölisklass oma ajaloo raamatusse terwe rea märtrid, kes langesid wõitluses kurnajate wägivaldse walitsuse wastu. Meie ei tea weel kõigi nende kangelaste nimesidgi, kes oma elu jätsid töölisklassi parema tulewiku eest. Nad olid töölised. Nad läksid kindla teadmise ja usuga wõitlusesse, et töölisklass wõidab, ta peab wõitma, ja et nad seda wõitlust ei jõudnud lõpule wiia, siis teewad seda teised, kes järgmistena wälja astuwad. Ükski ohwer ei ole küllalt kallid, mida töörahwas walmis on andma oma wabastamise eest.

Töölisklass on uhke oma kangelaste üle. Meie kogume jõudu, et uuesti jõleda wastasega wõitlusesse astuda. Meie õpime oma langenud seltsimeeste wõitlusest kuidas tarwis wõidelda, et wõita; nad on meile eeskujuks, nende töö, nende energia ja ennastsalgaw wõitlus sütitawad põlema klassiwaenu tule ükskõiksete rinnas ja sadanded tuhanded uued wõitlejad sirguwad langenute asemele.

Mitte kunagi ei rauge proletaarlaste wõitluse tahtmine. Ja mitte kunagi, mitte kunagi ei lase kommunaarid endid orjastada. See on ainuke wastus kurnajatele, kui nad oma totruses mõtlewad töölisklassi paremate tegelaste alatu tapmisega töörahwast igawesti orjusesse needida.

—s.

LENINGRADI NAISTERAHWAD — TALLINNA POLIITILISTE WANGIDE HOOLEKANJAKS

Leningradi naistööliste kongressil 7. märtsil esines Eesti poliitikapagulate naistööliste saatkond, kusjuures sl. Wanja kongressi Eesti wõitlewate naistööliste poolt (järgnewa kõnega) terwitas.

Kallid seltsilised!

Terwitan Leningradi naistööliste konwerentsi Eesti wõitlewate naisproletaarlaste poolt.

Seltsilised, Eestimaa töölisteklass elab praegu kohutawat silmapilku läbi, mis

ühenduses on aktiivse võitlusega kurnajate vastu ja eriti 1. dets. sündmustega. Ma ei hakka pikemalt peatama nende sündmuste üldise käigu juures, sest need on wististi kõigil koosolejatel juba ajalehtede kaudu tuttawad, tahaksin ainult mõne sõnaga tähendada, et Eesti naistööline neis võitlustes samugi maha ei jäänud oma meesseltsilistest, waid nendega käsi-käes ja öla öla kõrwal neist võitlustest osa wõttis ja nüüd nendega ühtlasi neid koledusi kannatab, millega Eesti fasshistlised timukad loodawad endid kommunismi kohutawast tondist, sellest ajaloolisest kättemaksjast ja hauakaewajast wabastada.

Kogu pikal klassiwõitluse teel on Eesti töölinaine truult võitlusrinnas sammunud — alates juba pörandalusest tegewusest. Ja kui Eesti „demokraatia“ oma weretööd töörahwa kallal algas, siis olid juba esimestegi ohwite seas ka naistööliised. Leninigradi tööliised mäletawad weel hästi esimest sündmust, kus nad Eesti walge terrori ohwitega kokku puutusid. See oli Isborski weretöö järel, septembris 1919, kus osa esimese Eesti ametiühisuse kongressi liikmeid, keda mitte Isborski rabas maha ei tapetud, suurtüki ja kuulipildujate tule all üle piiri Nõukogude-Wenemaale saadeti. Nende surmasuust pääsnud ohwite hulgas oli ka rida naistöölisi, kui agaramaid selleaegseid ametiühisuste tegelasi. Sestsaadik kuni tänapäewani ei ole õieti ainustki suuremat, wõi isegi vähemat rüüstamist mööda läinud, kus ka mitte naistöölisi ei oleks tabanud timukate werine käsi. Sm. Kingissepa tapmisega ühenduses langes raske sunnitöökariiduse alla terve rida naisseitsilisi; noortööliste ridades, kes demokraatia kaagile sattunud, on samuti terve rida agaramaid tegelasi just naistööliste hulgast, ja wiimases kõigile tuttawas 149 protsessis seisid samuti naistööliised oma meesseltsilistega külg külje kõrwal timukate kaagikohtu ees ja said nendega ühetasaselt karistuse.

Ja wiimases kangelaslikus wäljaastumises 1. dets. wõtsid naistööliised kõige suurema aktiivsusega võitlusest osa, kuigi mitte otsekohe sõjariist

käes, siis selles seljataguses, mis igas võitluses niisama ka rewolutsiooniwõitluses teatawasti wäga tähtsat osa osa etendab. Eesti kodanluse ajakirjandus on küllalt talawalt seda naistööliste osa hinnanud, samuti kui selle kodanluse kaagikohtudki, kes kümnete wiisi naistöölisigi on mõrtsukaliselt maha tapnud, ja sadade wiisi wangikongidesse toppinud, kus nad kodanluse piinade ja hirwitamise all kõdunema peawad.

Teie mäletate, seltsilised, mis Eesti tööliste, eriti naistööliste kannatustest ja läbielamistest kirjutas Inglise Labour Party saadik Suzanne Lawrence (Susan Loorens), kes teatawasti kommunistide ja nende võitluste vastu mingit erilist sõprust ei tunne ega nende kaitseks wälja ei astu, kuid kes oma silmaga neid koledusi nähes, mis Eesti „kõige demokraatlikumas demokraatias“ tööliste ja nende perekondadele osaks saawad, oma wäikekodanlisele pisaratewoolule ei suutnud vastu seista.

Minu lühike terwitus ei luba pikemalt peatada nende koleduste peal, millest raamatud wõiks kirjutada ja millest teile iga Eestist tulnud tööline kohutawaid lugusid teab jutustada. Kuid ühte wõin ja tahan teile kinnitada: see koledus — tahaksin ütelda: elajalikkus — millega Eesti kodanlus töörahwast häwitab, teda sihile ei wii, vähemalt mitte sinna, kuhu ta püüab — mõrtsukalik terror, millele sajad ja tuhanded tööliised juba ohwriks langedud ja weelgi langewad, ei häwita Eesti tööliste hulkades seda rewolutsioonilise võitluse waimu, mis neid siamaani on wõitlema ajanud ja edaspidigi neid kihutab oma wabaduse, oma õiguse, töörahwale wõimu kättevõitmiseks wälja astuma. Nagu terror siamaani ühtki elulist liikumist ei ole lämmatada suutnud, nii ei suuda ka seda fasshistide terror Eestis. Eesti töörahwas — ja Eesti naistööliised seal hulgast — wõitlewad edasi, kuni nad, käsi-käes kõigi maade töölistega, ka Eestis kodanluse hirmuwalitsuse murrawad ja töörahwa diktatuuri maksuma panewad.

Weel kord, seltsilised, teid terwitates, tänan teid Eesti naistööliste ja

kogu võitlewa Eesti töörahwa poolt, selle wennaliku toetuse eest, mida Wenemaa töörahwahulgad, eesotsas Leningradi töölised, meie moraaliliselt kui ka aineliselt on meie raskes kannatatuses ja võitluses annud ja mis meile alati kõige paremaks tõenduseks on olnud kommunistliku rahwuswahelise ühistunde kohta. Meie töötame omalt poolt edasi wõidelda Kommunistliku Internatsionaali punase lipu all kuni üleilmse rewolutsiooni wõiduni.

Elagu Leningradi naistöölised!

Elagu Nõukogude-Wenemaa!

Elagu Kommunistlik Internatsionaal ja tema juhatusel üleilme proletaarne rewolutsioon!

Kõne wõeti elawate ühistundeawaldustega wastu ja niisama mürisewal käteplaginall kiitis kongress heaks ettepaneku, et

Leningradi naistöölised Tallinna tühimides olewad poliitikawangid oma hoole alla wõtaksid.

Kongress wõttis selle peale wastu järgmise resolutsiooni:

„Leningradi kubermangu naistöölised ja talunaiste 4. kongress saadab leekiwa terwituse mees- ja naistöölisedele, kes töörahwa wabastamise suure asja eest kodanluse tühimides ja piinakongides waewlewad.

Meie, naistöölised ja talunaised jälgime wäsimatalt Eesti proletariaadi kangelasewõitlust. Meie oleme uhked teie mehisuse, teie juhi — Eestimaa kommunistlise partei — wisaduse ja kindluse üle.

Seltsimehed, weel tihedamalt read koomale Kominterni lipu all! Weel enam jõudu, weel enam wisadust wiimases kangelasewõitluses teie kodanliste ja wähemliste timukate ja külakurnajatega. Wõit jääb Eesti tööliiklassile.

Meie wennalik toetus ja abi neile, kes parema tulewiku, kommunismuse eest wõitlewad.

Elagu Eesti wõitlew proletariaat!

Elagu üleilmne Oktoober!

Elagu Nõukogude-Eesti!“

Terwitused Eesti wõitlewale proletariaadile

I

Meie, Leedu tubakawabrikute naistöölised, austame wennalikul leinal nende Eesti kangelasliikude rewolutsionääride mälestut, kes 1. dets. tööliiklassi wabastamise eest wõideldes kangelaslikult langesid wõi keda timukate kohus on surma mõistnud, ja awaldame oma sügawat kaas- ja ühistunnet Eestimaa mees- ja naistöölisedele, langenud wõitlejate õdedele ja emadele.

Kowno

Rühm tubakawabriku naistöölisi

II

(Telegramm)

Estonia, Tallinn, eeluurimisewangimaja, poliitikawangidele

Pariisi Kommuuna aastapäewal terwitage kõiki töörahwa eestwõitlejaid Eesti kodanluse tühimides. Pariisi Kommuuna, oktoobri ja esimese detsembri ülestõusu waim elab töörahwahulkades edasi ja murrab pea maha tühimide wärawad.

Kata, Linda, Mats, Miina, Mirring, Pöggelmann, Reesen, Räsätas, Wakman, Wanja, Sirka

Moskwas, 18. märts

GYMNASTIKA JA SPORT

KEPIARJUTUSED

Pikk-Peeter ja Weiike-Ints

Pikk-Peeter, kolmest kôweras, kord Weiike-Intsu irwitas:

„Ma olen suur ja kõrge mees, sa oled poisike mu ees!
Su peale waatan ülevalt, mind üles sa piad waatma alt.“

Ints kostis kelkijale siis:
„Tõepoolest, see on minu wiis et ikka nagu õige mees pea püsti seisn kõigi ees, ja minu ees, justnagu tead, sa silmad maha lööma plad.“

Nii on Fontanka kalda peal, nii Narwa jõe taga seal; see üle ilma ühine: mis kõrk, on nõrk ja tühine, ja alatasa elu sees on kõrgest suurem madal mees.

Mürgioja

Fr. R.
Eesti NSV Riiklik
Rahwuskoogu

SÜNDMUSTIK WALGES EESTIS

Weebruar

1. Riigiametnikkude liit protesteerib ohwitseride eesõiguste vastu.

Skandaal Tartus minister Asti (sotsi) kõne puhul kaitseliidu asjus. Tartu sõid Minna Kurs-Olesk ja Sapotsky küsid: kas Eesti ennast oma kaitseliiduga tahab Wenemaa wasta Eroopa sandarmiks upitada?

Ulila õpetaja A. Turp ametist tagandatud — „isamaaliste“ tunnete puuduse pärast 1. dets. timukate austamisel.

Narwa postiteenijad nõuawad palgakõrgendust.

2. Tallinna lastewanemad protesteerivad selle vastu, et lapsi wäewõimuga sunnitakse usuõpetust õppima.

Wõrumaalt teatatakse kooliõpetajate hulgalisest haigeksjäämisest — nähtawaste näljapalkadest tekkinud alatoitluse tagajärjel. Paljudel õpetajatel on palk ammu juba saamata.

3. Kõneldakse kawatsusest lehmad ja lambad erimaksu alla panna.

Kindralkuberneri uued määrud „kahtlaseks“ tembeldamise tundemärkide ja „kahtlaste“ politsei kätte toimetamise kohta — hariliku ähwardusega. (Kes ei täida — sõjakohtu kätte!)

Endine riigikoguliige, tööerakondlane Kütt murdwarguse pärast 1½ aastaks türmi pistetud.

Abjas roogitakse ka need „töörahw-erakonna“ esitajad, kes ei kommunistid ega üleüldse punastki maikugi ei ole, waid must-walget poliitikat ajawad, woli-kogust wälja, sest fasshistid ei salli teisi jumalaid oma kõrwal.

Kreenholmis „tõstetakse“ tööliste päewapalka — 5 marga wõrd (2½ kop.) päewas.

4. Tallinnas trahwitakse mitmekümne-tuhandeliste trahwidega majaperemehi, kes kindralkuberneri määrusid majade ja hoowide lukustamise asjus täpselt ei täida. Sedasama teatatakse mitmelt poolt maalt.

5. Tööstus langeb edasi: „Dwigatelis“ 120-st töölisest weel 16 ja 40-st ametnikust 8 lahti lastud. — „Volgas“ töötanud „Esab“ oma tegewuse lõpetanud.

Asutatakse uued sandarmipolitsei osakonnad Paides, Petseris ja Kuresaares.

Nähtawaste närib kommunismuseuss iga wiimasegi isamaalehekese kallal.

Poliitilistele wangidele ruumi tegemiseks wabastatakse enne aega 55 kaela-kohtulist kurjategijat. „Waba Maa“ hoia-tab kodanikke — taskuid hoidma!

Wälismin. Pusta ajab tagasi, tema Rootsli lehtedele ei olewat Wene osawõt-misest 1. dets. sündmustest rääkinud. (Hiljem oli ta sunnitud tunnistama, et see wale on, ja et ta ainult „kõnelemise teksti ei olewat redakteerinud“.)

Rahwasteliidu komissarid sõidawad Eestit rewideerima.

Awaldatakse fasshistide kawa „demo-kraatia täiendamiseks“: kodanikkudelt alla 25 aasta ja sõjawäelastelt tahetakse walimiseõigus wõtta.

Sandarmid ja nuuskurid annawad ära-andja Nanilsoni tapmise eest kättemaks-miseks 11 proletaarlast sõjakohtu kätte.

Piiriwalwet suurendatakse weelgi! Wist kardetakse, et Eesti töörahwast tühjaks woolab.

„Töörahwa Hääle“ toimetaja A. Mal-mat 8 kuuks wangi mõistetud.

10. Aiwasi ja Komp. (end. Volta) töö-lised, kel palkasi kärpiti, hakkasid strei-kima. Töötawad nii kui nii ainult neli päewa nädalas.

Kalatööstus „Lukullus“ likwideeritud.

Narwas mõistis sõjakohus: Wold. Wollmanni — surma, Jakob ja Pauline Simmi — 20 aastaks, Joh. ja Rosalie Morsi — 15 a., Leena Kala — 4 aastaks sunnitööle.

11. Politseiülem Mõlder tagandatud.

Polkownik Roska tõrgub kaitseliidu ülema ametit vastu wõtmast, sest — esialgu ei olewat warguse wõimalust ette näha.

W. Grigorjaw eluks ajaks, D. Tilkson, A. Kool ja O. Kool 2½ aastaks sunni-tööle mõistetud „salakuulamise“ eest.

12. Riigikogu komisjon kiidab heaks seaduseprojekti — kaitseliidu tarwis 200 miljoni marka uusi maksusi peale panna.

Kindralkub. Einbund sunnib Kopli tehaseid endale sandarmijaoskonna sisse seadma — ikka jälle sõjakohlu ähwar-dusel.

13. Hulk Eesti aurulaewu laseb tossu wälja, sest et nad teiste maade suurkapitaliga woistelda ei jaksu.

Piiritusetööstus on kängumas, sest kodus ei ole tarwitajatel enam raha, wälja wedada ei saa; walitsus teeb wabrikantidele hinge sees hoidmiseks kergendusi.

Politseiülematele peetakse kodusõja kursusi.

Soots korraldab terwislise seisukorra rewideerimise näo all Eesti ohwitseride uurimise — punatõwe patsilluse nuhkimiseks.

Kohtuminister nõuab „rahalist autasu“ oma alamatele, keda sellega suuremale nuhkimisele tahetakse meelitada.

15. Mereasjanduse keskladu juhataja riigiwarguse pärast wangistatud.

17. Siseminister rõõwib päise päewa ajal „Töölistemaja“ ja annab Tallinna linna rõõwikutele nälja kustutuseks.

18. Riisenkampfi uul. mõrtsukatöö eest (seal tapeti 7. dets. G. Kreuks, R. Pälson ja W. Hammer) timukale „autasu“ antud — terwelt 2000 marka (10 rbl).

19. Wälispolitseile antakse luba ka kinnistel koosolekutel wiibida, sest salanuhke selleks nähtawaste ei jatku.

Eesti ministritele ainult 3 autot tarwitada jätud.

„Waba Maa“ saadab „Edasile“ korduwalt käemusid.

800 Tallinna linnatöölisi nõuawad palgalisa — asjata muidugi.

Awalik tüli pappide wahel. Praost Põld woetakse konsistooriumi kohtu alla, et ta saksstega kirikust lahti lüüa kawatseb.

Tallinna 6. jaoskonna politseiülem raharaiskamise eest ametist lahti lastud.

Laidoner ja Komp. otsustawad Pärnu Waldhofi wabriku kallale soomust tegema minna; Tallinna wabrikud on juba lõpulikult rüüstatud.

Tartu politsei rajooniülem riigirahaga plehku pannud.

20. Põllutööstusteeringil ei jatku enam maad „wabaduseristi“ kaakidele. Tehakse plaane — punaseid asunikke kohast wälja peksta, et timukatele nende teenete eest tasu maksta.

21. 1. dets. truuks jäänud ametnikkudele antakse 150 000 marka autasu.

22. Ajalehed teatawad ühelainsal päewal — 6-est enesetapmisest, Põhju-seks ikka — nälg ja „elutüdimus“.

24. Rakweres nahawabrik oksjonil, Ristil — telliskiwibabrik.

27. Tallinnas juutide rüüstamine. Joobnud sõjawäelased neli juuti läbi peksnud.

Politsei „kõwendamiseks“ 11 milj. marka antud.

28. Rakwere kapral E. Põrm 10 a. sunnitööle mõistetud — „Rakwere mässu“ ettewalmistamise eest!

Walgest Eestist

Wiimsepäewa ootel

Weebruarikuu wältel „pühendasid“ Eesti lehed lehekülgede wiisi ruumi „wiimsepäewa“ küsimusele.

Wististe tunnawad tindisulid, et see, mis 1. dets. tulemata jäi, ikkagi kaua ennast oodata ei lase.

Sooo pailast

Eestis olewat weel 8000 põhjaarmee-last (Judeenitshi mustasajalist).

Neile muidugi „demokraatlikes waba-riigis“ ruumi ja leiba jatku.

Ei julge awaldata

Eesti timukad ei julge aru anda oma mõrtsukatööde kohta. „Waba Maa“ teeb — muidugi sandarmite ülesandel, keda rahwa hulgas liikuwad jutud rahutuks teewad, sest ka Einbundi sõjakohtu ähwardused ei jõua suud sulguda — juttu walgete timukate ohwrite arwust, seletades, et neid mitte sadandeid ei olewat, waid „ainult kümneid“.

Kuidas neid „kümneid“ lugeda! Moskwas öeldi wanast ka ainult „nelikümmend neljakümnikku“ kirikut olewat, mis aga oma — 1600 wälja teeb. Wõib ju ka nii „kümneid“ lugeda.

Tõeliselt ei julge aga timukad isegi tapetute omastele tapmiste kohta teateid anda, awalikust aruandest rääkimata. Nagu kunagi mõrtsukad tapawad ja matawad nad õõpimeduses — Tallinna komandantuuri õues ja keldrites, mootorite müra all, mis siiski ümbruskonna elanikkude seisukorra juba wäljakannatamaks teinud.